

КӨРКЕМ МӘТІНДІ ТАЛДАУДЫҢ СТИЛИСТИКАЛЫҚ АСПЕКТІСІ

The article deals with different aspects of text study, including stylistic aspect.

XXI ғ. адамзат қоғамының алдына жаңа мәселелер қойып отыр. Олар қоғамның барлық жағын қамтиды, солардың ішінде ғылым саласы көшбасшы қызметін атқаратыны ақиқат шындық.

Филология, оның қос саласы тілтану мен әдебиеттану да өзінің басынан жаңа кезеңді өткізуде. Ғылымдағы интеграция (ықпалдастық) мен көп парадигмалылық, әсіресе, осы ғылым салаларынан анық байқалады.

Филология ғылымының өткен ғасырдан жалғасып келе жатқан зерттеу нысандарының қатарында мәтін талдау (мәтінді зерттеу) ерекше орын алады. Кез келген мәтінді зерттеу (ғылыми, публицистикалық, көркем) оны құрушы сөйлемдердің құрылымдық-стилистикалық ерекшеліктерін, элементтерінің байланыстары мен қатынастарының сипатын, контекст пен ситуацияға қатысты ерекшеліктерін ашуға негізделеді.

Осыған байланысты мәтінде көрініс табатын логикалық, психологиялық, лингвистикалық аспектілердің қарым-қатынастарын ескеру қажеттігі туады. Соған орай мәтін композициясын белгілейтін мәтін құрылымындағы логикалық-мағыналық байланыстардың сырын ашудың мәні зор. Бұл мәтіннің композициялық-стилистикалық құрылымын анықтауға алып келеді.

Мәтін талдаудың методологиялық негізін шығарманың өзара диалектикалық қатынастағы формалық жағы мен мазмұндық жағының тығыз бірлігі құрайды. Стилистикалық талдаудың мақсатына орай оларды шартты түрде бөліп алғанмен, нақтылы мәтіндегі олардың өзара байланысуы мен әсерлесуін әрдайым ескеру қажет.

Көркем мәтінді зерттеудің аспектілері көп екендігі белгілі. Олар: лингвистикалық, әдебиеттік, стилистикалық, этномәдени, когнитивтік, психолінгвистикалық т.б.

Көркем мәтінді тарихшы да, философ та, социолог та т.б мамандар өздеріне қажет материалдар алу үшін тексереді. Солардың ішінде филолог маман үшін стилистикалық аспекті ерекше орында тұрады. Ол көркем мәтінді өнер туындысы, өнер құбылысы ретінде алып зерттейді. Күн тәртібінде мұндай зерттеудің әдістемесін жасау өзектілігі тұр.